

VÁŽENÉ KOLEGYNE, VÁŽENÍ KOLEGOVIA.

Spoločenské zmeny, ktoré priniesla reorganizácia štátnej správy, sa práve uskutočňuje v čase, keď toto číslo Fóra archivárov dostávate do rúk. Považujem za vhodné Vás v krátkosti oboznámiť so situáciou, ktorá vznikla v našom odbore v súvislosti s reorganizáciou štátnej správy, ku ktorej došlo 24. júla, dňom vyjdenia zákona č. 221/1996 o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky a zák. č. 222/1996 o organizácii miestnej a štátnej správy. Tesne pred uverejnením zákona sme

sa dozvedeli, že spolu so znížením počtu pracovníkov miestnej štátnej správy, by sa mal znížiť aj počet pracovníkov štátnych okresných archívov. Vedenie Spoločnosti slovenských archivárov preto zaslalo dňa 26. 7. 1996 ministrom vnútra L. Hudekovi a riaditeľovi Sekcie verejnej správy S. Bečicovi list, v ktorom sme žiadali, aby nedošlo k zníženiu počtu pracovníkov v sieti štátnych okresných archívov.

List ministrom vnútra sme zaslali v nasledovnom znení:

Spoločnosť slovenských archivárov, Drotárska cesta 42,

SK - 81701 Bratislava

JUDr. Ľudovít Hudek

Minister vnútra

Drieňová č. 22

Bratislava

Vážený pán minister,

Spoločnosť slovenských archivárov je stavovskou organizáciou, ktorá vznikla v decembri 1989 s cieľom prispieť k rozvoju slovenského archívnictva. V súčasnosti, keď dochádza k reorganizácii štátnej správy, ktorej súčasťou sú aj štátne okresné archívy, sa uvažuje o znížení počtu pracovníkov v sieti štátnych okresných archívov, kde je

dnes 250 pracovných miest na celom Slovensku. Tento počet pracovníkov vedenie Spoločnosti slovenských archivárov považuje za najnižšiu možnú hranicu. Zníženie počtu pracovníkov by mohlo ohroziť chod a funkčnosť archívov, ktoré od roku 1990 sú zavalené vybavovaním žiadostí občanov o vyhľadávanie a vyhotovovanie fotokópií dokumentov, ktoré sú nevyhnutné pri navrátení ich majetkov, žiadosťami sudcov, notárov, pozemkových a iných štátnych úradov, ktoré sa musia opierať pri rozhodovaní, o písomné dokumenty, ktoré sú uložené v štátnych archívoch.

Vážený pán minister, archívy uchovávajú pre budúce generácie aj dokumenty zo súčasnosti a blízkej minulosti, čo sa prejavuje aj preberaním písomností archívnej hodnoty zo zanikajúcich úradov, inštitúcií, organizácií a podnikov. Týchto pri našej transformujúcej sa spoločnosti je taktiež nemálo. Popri plnení týchto neodkladných úloh, veru na skutočnú odbornovedeckú činnosť v archívoch za posledné roky už zostalo málo času. Zníženie počtu pracovných miest, by mohlo viesť k obmedzeniu alebo k úplnému prerušeniu spracovania archívnych fondov, čo by znamenalo úpadok celého nášho odboru.

Vážený pán minister, Spoločnosť slovenských archivárov Vás týmto prosí, ako najvyššieho predstaviteľa nášho rezortu, o prihliadnutie na skutočnosti uvedené v našej žiadosti pri Vašom zodpovednom rozhodovaní a o vyňatie štátnych okresných archívov zo siete úradov, kde by malo dôjsť k redukcii počtu pracovníkov.

Za pochopenie ďakujeme.

So srdečným pozdravom

PhDr. Veronika Nováková
predseda SSA

Odpoveď na náš list sme dostali dňa 21. augusta 1996 v tejto podobe:

MINISTER VNÚTRA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY
Ľudovít H U D E K

Bratislava 09.08.1996

Číslo: KM: 1176/96

Vážená pani predsedníčka,

Váš list som prijal s pochopením. Vážim si úsilie Spoločnosti slovenských archivárov prispieť k rozvoju slovenského archívnictva. Cením si prácu archivárov štátnych archívov pri odbornom a vedeckom spracúvaní archívnych dokumentov. Osobitne oceňujem rozsiahlu správnu agendu, ktorú vykonávajú štátne archívy v súvislosti s transformáciou našej spoločnosti.

Štátne archívy, popri svojej špecifickej odbornej a vedeckej činnosti, majú významný podiel aj na výkone štátnej správy. V súvislosti s územnosprávnym usporiadaním nášho štátu a personálnym zabezpečením krajských úradov a okresných úradov, vláda Slovenskej republiky prijala, v záujme zracionalizovania a zefektívnenia výkonu štátnej správy, rozhodnutie o všeobecnom znížení počtu pracovníkov miestnej štátnej správy. Uvedomujúc si význam a dôležitosť činnosti štátnych okresných archívov i dôvody, ktoré uvádzate v svojom liste, náš rezort znížil počet pracovníkov štátnych okresných archívov o 25 pracovníkov, z 250 na 225. Pritom ide prevažne o technických a pomocných pracovníkov a neobsadené odborné, stredoškolské miesta. Poznnamenávam, že činnosť technických a pomocných pracovníkov v štátnych okresných archívoch budú zabezpečovať okresné úrady z finančných prostriedkov vyčlenených na verejno prospešné práce. Ide teda o minimálne zníženie počtu pracovníkov štátnych okresných archívov, ktoré neohrozí ich funkčnosť a úspešný chod.

Vážená pani predsedníčka, náš rezort vynakladá značné úsilie a prostriedky na zabezpečenie ochrany, ale aj spracovania, sprístupňovania a využívania archívnych dokumentov - ako národného a kultúrneho dedičstva - uložených v štátnych archívoch. Tomuto úseku bude aj naďalej venovať zvýšenú pozornosť aj v súvislosti s preberaním archívnych dokumentov, ktoré vznikli z činnosti zrušených úradov miestnej štátnej správy, ako aj iných právnických osôb. Verím, že zvýšeným úsilím archivárov sa nám podarí zabezpečiť všetky úlohy, ktoré stoja pred slovenským archívnictvom.

S úctou
Ľudovít Hudek

Predpokladám a dúfam, že so mnou súhlasíte vážene kolegyně, vážení kolegovia, že v sieti štátnych okresných archívov aj doteraz už bol nízky počet pracovníkov,

vzhľadom na náročné úlohy, ktoré tieto archívy musia plniť. Dovolím si tvrdiť, že je nás málo a nie veľa.

Odpoveď p. ministra Výbor prerokuje na svojom zasadnutí dňa 4. 9. 1996 a rozhodne o ďalšom postupe. O dopade reorganizácie miestnej štátnej správy na štátne okresné archívy Výbor potrebuje podrobné údaje a preto prosím všetkých riaditeľov štátnych

okresných archívov, aby nahlásili prípadné zmeny v počte pracovníkov členom Výboru Spoločnosti slovenských archivarov.

Veronika Nováková
predseda SSA

Etický kódex ARCHIVÁRA

Úvodná poznámka prekladateľa: Etický kódex archivára, ktorý vypracovala Spoločnosť amerických archivarov, bol publikovaný v internom archívnom periodiku "SAA /Society of American Archivists/ Newsletter" v júli roku 1991. V nasledujúcom roku schválil výkonný výbor tejto spoločnosti jeho definitívne znenie. Preklad zachováva pôvodnú štruktúru publikovaného kódexu, t.j. po úvodnom sumarizujúcom výklade nasleduje konkrétny text s komentárom skladajúci sa z 13 článkov. Text jednotlivých článkov je vytlačený tučným písmom, komentár kurzívou.

Kódex predkladáme s cieľom - po prvýkrát poskytnúť slovenskému archivárovi možnosť oboznámiť sa so súborom etických princípov vypracovaných pre našu profesiu a zároveň vyvolať názorovú diskusiu k problematike dodržiavania etických princípov v práci archivára. /Dovoľujeme si na tomto mieste nášho čitateľa upozorniť, že etický kódex podobného zamerania roku 1991 vydalo aj Združenie kanadských archivarov pod názvom "A code of ethics and guidance for practice for archivists of Canada". Etický kódex, tak ako ho vypracovala Spoločnosť amerických archivarov, je "šitý" na podmienky archívnej práce v USA, t.j. veľký priestor je v ňom venovaný dodržiavaniu etických princípov na úseku preberania, akvizície a získavania archívnych dokumentov či fondov kúpou, a to buď jednotlivými archivármi, alebo archívnymi inštitúciami. Treba si totiž

uviesť, že v amerických podmienkach sa na získavanie archívnych dokumentov, najmä písomných pozostalostí významných politických, vedeckých či kultúrnych osobností, podieľajú vo významnej miere rôzne typy štátnych, verejných či vedeckých knižníc, v depotoch ktorých je uložené veľké množstvo archívnych dokumentov. Je možné a aj veľmi pravdepodobné, že v podmienkach našej archívnej praxe by sme väčší dôraz položili na dodržiavanie etických princípov v niektorých iných oblastiach archívnej činnosti, než povedzme na úseku akvizíčnej činnosti. To je vec diskusie, ktorú chceme práve týmto prekladom vyvolať.

Úvodný výklad kódexu spracovaný SAA:

Archivári posudzujú, ochraňujú a sprístupňujú dokumentárne materiály s trvalou hodnotou. Svoje úlohy plnia v súlade so štatútom alebo zameraním organizácie. Podpisom vyjadrujú svoj súhlas s etickým kódexom, ktorý sa opiera o jasne stanovené archívne princípy a podporujú inštitucionálne a profesionálne zachovávanie týchto etických a archívnych noriem.

Archivári preberajú záznamy a získavajú dokumentárny materiál trvalého významu v súlade so zameraním organizácie, jej akvizíčnou politikou a množstvom prostriedkov. Majú právo bezkonkurenčne prebrať dokumenty v tých prípadoch, ak by hrozilo nebezpečenstvo narušenia integrity,

alebo straty dokumentov trvalej hodnoty, alebo ohrozenia dokumentov v tých inštitúciách, ktoré majú vlastný archív. Archivári sa podieľajú na zabezpečovaní ochrany písomností uložených v spisovniach, na ich primeranom spracúvaní a efektívnom využívaní.

Archivári, v kontakte s úradnými inštitúciami alebo vlastníkmi dokumentov trvalej hodnoty, prijímajú pri ich preberaní do archívnej úschovy také rozhodnutia, ktoré plne rešpektujú právo ich pôvodcov na odovzdanie, darovanie, alebo predaj dokumentov. Ďalej rešpektujú zmluvné podmienky, autorské práva, pôvodné usporiadanie a podmienky poskytovania dokumentov pre ich využívanie. Archivárov odrádzajú neodôvodnené obmedzenia pri preberaní a využívaní archívnych dokumentov; na druhej strane však rešpektujú v akvizičnej činnosti jasne stanovené lehoty obmedzujúce prístup k dokumentom a sami príležitostne navrhujú takéto obmedzenia v záujme ochrany súkromia osôb odovzdávajúcich dokumenty. Archivári dôsledne skúmajú všetky zmluvné podmienky ešte pred prevzatím, alebo akvizičiou dokumentov do archívnej úschovy.

Archivári sprístupňujú archívne fondy uložené v archívoch vypracúvaním syntetických, či analytických archívnych pomôcok, aby tak bádateľom uľahčili ich využívanie.

Archivári posudzujú dokumentárnu hodnotu písomností výlučne na základe poznatkov o úradnom postavení ich pôvodcu, resp. jeho akvizičnej politiky. Rešpektujú pôvodné usporiadanie písomností a informácií, ktoré prevzali do svojej úschovy, aby tak zabezpečili ich autentičnosť. Pri úschove archívnych dokumentov ochraňujú archivári ich integritu, chránia dokumenty pred znehodnotením, premiešaním, krádežou a fyzikálnym poškodením. Pri archívnom

spracúvaní, uložení a využívaní archívnych dokumentov sú archivári povinní nedopustiť narušenie ich dôkazovej hodnoty. Spolupracujú s organizáciami poskytujúcimi bezpečnostné služby s cieľom zabrániť krádeži dokumentov.

Archivári rešpektujú súkromie osôb, ktoré sú pôvodcami, alebo tvorcami dokumentov s trvalou hodnotou, najmä osôb, ktoré nemajú dôvody posudzovať usporiadanie dokumentov. Nesmú poskytovať, ani získavať výhody z informácií, s ktorými prišli do styku pri archívnom spracúvaní dokumentov, ktorých využívanie bolo nejakým spôsobom obmedzené. Na všetky odôvodnené dopyty požadujúce informácie o archívnom materiáli odpovedajú archivári zdvorilo a nápomocne tak, aby umožnili ich využívanie v najširšej miere v súlade s politikou ochrany dokumentov, rešpektovaním právnych noriem a zmluvných podmienok úschovy, ďalej rešpektovaním občianskych práv a oprávnených požiadaviek na štúdium archívnych dokumentov. Potenciálnym záujemcom o archívne dokumenty slušným spôsobom vysvetlia dôvody, prečo je štúdium niektorých dokumentov obmedzené.

Ak paralelne študujú ten istý archívny materiál dvaja bádatelia, mal by oboch archivár upozorniť na túto skutočnosť a ak obidve strany vyjadria súhlas, vzájomne im poskytnúť informáciu o osobe študujúceho bádateľa.

Archivári by sa ako príslušníci vedeckej komunity mali

angažovať aj vo vedecko-výskumnej a publikačnej činnosti a iným vedeckým pracovníkom poskytovať prehľady o tejto svojej činnosti. V prípade, že archivári vo svojej vedeckej a publikačnej činnosti využívajú archívne dokumenty uschované v ich materskom archíve, mali by mať k tomu súhlas svojho zamestnávateľa a upozorniť na

to tých bádateľov, ktorí študujú tie isté dokumenty. Archivári, ktorí sa osobne zaoberajú kúpou, alebo predávaním dokumentov by sa nemali uchádzať o vytváranie vlastných archívov /zbierok dokumentov/. O tejto svojej zberateľskej činnosti by mali informovať svojho zamestnávateľa a nenarušať celistvosť získaných, resp. zakúpených dokumentárnych celkov.

Archivári by sa mali vyhýbať nezodpovednej kritike iných kolegov, resp. archívov a výhrady profesionálneho alebo etického charakteru adresovať stavovskej archívnej organizácii.

Archivári by mali svoje vedomosti a skúsenosti odovzdávať ostatným kolegom prostredníctvom vlastných profesijných spoločností, kooperovať pri realizácii ich aktivít a podieľať sa na odbornom raste iných, menej skúsených kolegov. Etický kódex ich zaväzuje, aby získavali a odovzdávali vedomosti o odborných postupoch pri práci s archívnym materiálom a aby sa v čo najvyššej možnej miere podieľali na riadení vlastnej inštitúcie a spravovaní archívnych fondov. Nesú profesionálnu zodpovednosť za odborné výsledky inštitúcie, v ktorej pracujú a za vypracúvanie, poskytovanie a šírenie odborných postupov, noriem a praktických krokov.

Archivári by mali pracovať s čo najväčším úsilím v prospech svojich inštitúcií a svojej profesie, vyvíjať maximálnu snahu na zmiernenie možných konfliktov podporovaním a dodržiavaním archívnych noriem a etiky.

ETICKÝ KÓDEX ARCHIVÁRA

/s komentárom/

Kódex je súhrnný návod profesionálneho správania sa na všetkých základných úsekoch archívnych činností.

Doplňujúci komentár slúži na detailnejšie objasnenie niektorých pravidiel a poskytuje základ pre vyvolanie diskusie k jednotlivým bodom kódexu.

I. CIELE ETICKÉHO KÓDEXU

Spoločnosť amerických archivárov berie na vedomie, že jednotlivé osoby, profesionáli, inštitúcie či združenia konajú podľa určitých etických noriem. Niektoré z najväčších etických problémov moderného života vyrastajú z konfliktu medzi pravidlami občianskeho správania sa založenom na náuke o morálke a profesionálnou praxou a nariadeniami opierajúcimi sa o spoločenské postavenie nadriadených pracovníkov, zábery inštitúcie a štátne a federálne zákony. Etický kódex prijatý Spoločnosťou amerických archivárov sa však venuje iba jednej oblasti etiky archivára.

Etické kódexy všetkých profesií vo všeobecnosti sledujú niektoré spoločné ciele vrátane výkladu tých záležitostí, ku ktorým patria najdôležitejšie otázky profesionálneho správania sa, ďalej poskytujú riešenia problémov vyplývajúcich z konfliktu záujmov a garantujú, že špeciálne odborné poznatky príslušníkov danej profesie sa použijú iba v mene verejného záujmu.

Vypracovanie etického kódexu archivára vyplynulo z nasledujúcich dôvodov: 1/ informovať nových príslušníkov našej profesie o všeobecne uznávaných normách správania sa v najcitlivejších oblastiach archívnej práce; 2/ upozorniť archivárov s dlhoročnou praxou na ich povinnosť zachovávať uznávané normy správania sa vo vlastnej práci ako i vo vzťahu k iným kolegom; 3/ oboznamovať ľudí, ktorí majú istý vzťah k archívom /napr. bádatelia, donátori, správcovia archívnych fondov a pod./ s

prácou archivárov a uznávanými normami ich práce.

Obsahom etického kódexu sú morálne i právne povinnosti. Predpokladá, že archivári konajú v duchu právnych noriem a zákonov a že najmä dôverne poznajú tie zákony, ktoré sa týkajú špeciálnych oblastí ich poznania; zároveň predpokladá, že budú vystupovať v súlade s princípmi morálky. Archivári sú popri

morálnej a právnej zodpovednosti povinní dodržiavať aj špeciálne profesionálne vzťahy. A práve zmyslom tohto etického kódexu je kodifikovať tieto vzťahy a poskytnúť im tak isté usmernenie. Kódex mapuje tie oblasti archívnych činností kde dochádza, alebo môže dochádzať ku konfliktu záujmov a naznačuje spôsoby, akými by sa mali tieto konfliktné situácie riešiť. Kódex zdôrazňuje dodržiavanie najvyšších noriem profesionálneho správania sa vo všetkých oblastiach archívnej činnosti.

Tento kódex bol vypracovaný pre archivára pracujúceho individuálne ako aj v tíme, v rámci archívnej inštitúcie. Archívne inštitúcie by mali archivárom napomáhať v ich úsilí vzájomne sa voči sebe správať v duchu tohto kódexu a opierať sa o ich podporu pri uvážlivom presadzovaní takých postupov, ktoré by zodpovedali princípom tohto kódexu.

II. ÚVOD

Archivári triedia, ochraňujú a sprístupňujú dokumenty trvalej hodnoty. Archivári vykonávajú svoje úlohy v súlade s organizačným štatútom archívu, resp. v súlade s jeho organizačným zameraním. Svojim podpisom súhlasia s etickým kódexom opierajúcim sa o archívne princípy a podporujú inštitucionálne a profesionálne pravidlá etických a archívnych noriem.

Komentár: V úvode sú stanovené základné úlohy archivárov. Keďže kódex sa týka širokej škály archívnych pracovníkov /archivárov, pracovníkov rukopisných oddelení i registrátorov/ je potrebné, aby si čitateľ uvedomil, že nie všetky ustanovenia tohto kódexu sa budú týkať každého pracovníka. Keďže účelom tohto kódexu je informovať a chrániť aj nearchivára, poskytuje aj výklad pojmu základné úlohy archivára. Termín "dokumenty trvalej hodnoty" sa vzťahuje na všetky druhy záznamov bez ohľadu na to, na akom fyzickom nosiči boli vyhotovené.

III. AKVIZIČNÁ POLITIKA

Archivári preberajú dokumenty trvalej hodnoty do archívnej úschovy v súlade so zdrojmi, zámermi a akvizičnou politikou inštitúcie, v ktorej pracujú. Pri preberaní archívnych dokumentov do úschovy rešpektujú zachovávanie princípu integrity a ochrany dokumentov trvalej hodnoty, resp. neusilujú sa získať dokumenty tých organizácií, ktoré ich uiožili vo vlastnom archíve. Pri zabezpečovaní ochrany písomností uložených v depotoch postupujú tak, aby tieto boli primeraným spôsobom sprístupnené a efektívne využívané.

Komentár: Vo všeobecnosti panuje medzi archivármi zhoda, že jednou z najzložitejších oblastí archívnej činnosti je oblasť akvizičnej politiky s jej praktickými dôsledkami. Akvizičná politika archívov by mala prebiehať v súlade s písomne vypracovanou koncepciou, mala by byť zabezpečená primeranými prostriedkami a v zhode s poslaním archívov. Keďže osobné písomnosti dokumentujú celú životnú kariéru jednotlivca, archivári podporujú darcov /donátorov/, aby odovzdali vlastnú písomnú pozostalosť komplexne a do jedného archívu. Táto časť kódexu kladie dôraz na vzájomnú

spoluprácu archívov v tejto oblasti archívnej činnosti namiesto zbytočnej a nákladnej prestížnej súťaživosti.

Archívy sú nezávislými inštitúciami a je tu vždy priestor pre legitímnu spoluprácu. V prípade, ak darca ponúka také dokumenty, ktoré nespádajú do rámca akvizítovej politiky archívu, archívár by ho mal o tom informovať a odporučiť mu iný archív. V prípade, že do úvahy by prichádzali dva, alebo i viaceré archívy, archívár nesmie nepravdivo znevažovať vybavenie alebo zábery iných archívov. Ako sa aj ďalej uvádza, oprávnené sťažnosti na archív alebo archívára treba predkladať prostredníctvom vlastných zdrojov, avšak poskytnutie nesprávnej informácie potenciálnemu darcovi, alebo očierňovanie iných archívov alebo archívárov hocikým iným spôsobom sa považuje za neprofesionálne konanie.

Niekedy je veľmi ťažké posúdiť či súťaživosť medzi archívami nie je zbytočná. Vlastníci dokumentov sa môžu rozhodnúť odovzdať ich aj vlacerym archívom a výsledkom bude duplicita v ich uložení. Nemožno sa vyhnúť istej súťaživosti v získavaní darcov. Archívári sa nemôžu vždy vyhnúť zvýšenému úsiliu pri takejto činnosti.

IV. VZŤAH K DARCOVI A OBMEDZENIA

Vo vzťahu k inštitúciam odovzdávajúcim dokumenty trvalej hodnoty, či vlastníkom dokumentov hľadajú archívári čestné rozhodnutia založené na plnom rešpektovaní práv odovzdávajúcej organizácie, či darcu, alebo toho, kto tieto dokumenty ponúkol archívu na odkúpenie. Ďalej rešpektujú finančné vysporiadanie a príspevky, autorské práva, požiadavky na sprístupnenie dokumentov a podmienky ich využívania. Archívárov odrádzajú neodôvodnené obmedzenia týkajúce sa

sprístupnenia a využívania dokumentov, ale môžu prijať také podmienky odovzdávajúcej inštitúcie, ktoré presne stanovujú časové obdobie obmedzení a môžu sami príležitostne navrhovať takéto obmedzenia v záujme ochrany osobných údajov. Archívári poctivo dodržiavajú všetky dohody uzavreté v čase preberania alebo akvizície dokumentov.

Komentár: Veľké množstvo potenciálnych darcov neovláda archívnu prax a dokonca nemá ani vedomosť o autorských právach, sprístupňovaní dokumentov, daňových poplatkoch a iných okolnostiach, ktoré sa vzťahujú na darovanie a využívanie archívnych dokumentov. Archívári sú zodpovední za to, že ovládajú tieto informácie a sú povinní ich poskytovať potenciálnym darcom dokumentov. Archívári zvyčajne darcov odrádzajú od toho, aby si kládli podmienky týkajúce sa úschovy dokumentov alebo ich sprístupnenia, resp. sú si vedomí citlivosti tohto problému a ak je to potrebné, darcovi odporúčajú, aby stanovil opatrenia ochraňujúce súkromie a iné práva darcu, členov jeho rodiny a jeho korešpondenciu.

V súlade s internými pravidlami, smernicami a postupmi prijatými Asociáciou univerzitných a výskumných knižníc by archívári nemali oceňovať pre daňové účely darované dokumenty odovzdávané do archívov, v ktorých pracujú. Niektorí archívári majú kvalifikáciu odhadcov a môžu oceňovať dokumenty, ktoré sa odovzdávajú do iných archívov.

Je veľmi dôležité, aby archívári ovládali autorské práva a potenciálneho darcu o nich informovali ešte pred odovzdaním dokumentov do archívnej úschovy.

Archívári mali by ovládať problematiku vlastníctva a nemali by prijať dar bez toho, aby sa presvedčili, či darca má právo odovzdať dokumenty do archívu.

Archivári si uvedomujú, že existuje množstvo projektov, najmä edičných a publikačných, súčasťou ktorých je aj právo na exkluzívne využitie dokumentov. Archivári by sa mali snažiť vystupovať proti zneužitiu tejto praxe. Ak nie je možné úplne sa tomu vyhnúť, mali by sa pokúsiť limitovať takéto obmedzenia a to staršou časového obmedzenia a po jeho uplynutí by mali byť tieto dokumenty prístupné aj iným záujemcom o bádanie. Tento postup je možné zachovať bez obmedzovania iných publikačných projektov, ktoré nemusia zodpovedať normám stanoveným pre vydávanie historických prameňov.

V. USPORADÚVANIE ARCHÍVNYCH DOKUMENTOV

Archivári usporadúvajú archívne dokumenty s cieľom vypracovať také archívne pomôcky, ktoré umožnia ich evidenciu a uľahčia užívateľom ich bádanie.

Komentár: Usporadúvanie archívnych dokumentov je prvou úlohou, pomocou ktorej sa naplnia cieľ evidencie a kontroly archívnych fondov. Ak príslušný fond chceme sprístupniť bádateľom mali by sme pristúpiť k vypracovaniu archívnej pomôcky inventára či katalógu. Vypracovanie podrobnej archívnej pomôcky môže byť časovo veľmi náročná práca, a preto by sa k tejto úlohe malo prikráčať až po zvážení dôležitosti spoločenskej objednávky na usporiadanie takéhoto archívneho fondu, zvážení bádateľských požiadaviek a časovej náročnosti. Nepostačuje, ak archivári archívne fondy iba uschovávajú a ochraňujú. Ich úlohou je umožniť využívanie a oboznamovanie verejnosti s obsahom fondov. Archívne pomôcky, syntetické či analytické súpisové archívnych dokumentov a iné publikácie o archívnych fondoch umožňujú ich

využívanie vlastnými archívnymi pracovníkmi, ako aj ostatnými bádateľmi.

VI. HODNOTENIE A OCHRANA ARCHÍVNYCH DOKUMENTOV

Archivári posudzujú archívnu hodnotu dokumentov opierajúc sa o poznatky o administratívnej činnosti ich pôvodcov, resp. v súlade s vlastnou akvizíčnou politikou. Rešpektujú a zachovávajú usporiadanie dokumentov, ktoré prevzali do archívnej úschovy s cieľom zachovať ich autenticitu. Ochraňujú integritu dokumentárnych súborov, ktoré prevzali do úschovy, chránia ich pred znehodnotením, narušením ich štruktúry, krádežou a fyzikálnym poškodením a zaručia, že ich dôkazná hodnota nebude narušená ich archívnym usporiadaním, sprístupnením a využívaním. Spolupracujú s ďalšími archivármi a vyšetrovacími orgánmi odhaľujúcimi trestné činy.

Komentár: Archivári preberajú archívny materiál s cieľom sprístupniť ho a musia zodpovedať za jeho ochranu, bezpečné a vhodné uloženie. Týka sa to nielen fyzikálnej ochrany dokumentov, ale navyše aj ochrany informácií nachádzajúcich sa v týchto dokumentoch. Neodôvodnené oddialovanie archívneho sprístupnenia, a tým aj bádateľského využitia by mohlo viesť k pochybnostiam o správnosti rozhodnutia niektorých archívov získať dokumenty i keď sa niekedy môže stať, že materiály sa prevzali v nádeji, že archív bude mať k dispozícii prostriedky na ich sprístupnenie.

Niektoré archívy sú zo zákona povinné prebrať dokumenty napriek tomu, že nemajú dostatočné prostriedky na ich sprístupnenie alebo vhodné uloženie. V takýchto prípadoch musí archivár prijať rozhodnutie ako najlepšie využiť obmedzené prostriedky a súčasne upraviť vlastnú akvizíčnú politiku tak, aby

umožnía plniť profesionálne povinnosti v súlade s prijatými normami.

VII. SÚKROMNÁ SFÉRA A OBMEDZENIA PRI POSKYTOVANÍ INFORMÁCIÍ

Archivári rešpektujú súkromie jednotlivcov, ktorí sú buď pôvodcami dokumentov, alebo sa tieto dokumenty týkajú ich osobností, resp. tieto osoby už nemajú možnosť vyjadriť sa k uloženiu a využívaniu týchto dokumentov. Nezverejňujú ani nezískavajú výhody z informácií, ktoré sa dozvedeli pri práci s týmito dokumentmi.

Komentár. Archivárom sa pri každodennej práci dostávajú do rúk citlivé dokumenty a majú prístup k dôverným informáciám. V súlade s politikou archívu by nemali zverejňovať takéto informácie, nemali by ich poskytovať žiadnemu bádateľovi ani umožniť ich využitie a najmä nemali by takéto informácie využívať pri vlastnom bádani. Rešpektujúc príslušné právne normy a pravidlá zvažujú mieru otvorenosti a rešpektovania osobných práv pri rozhodovaní či by poskytnutie príslušného dokumentu, alebo informácií z neho viedlo k narušeniu osobných práv.

VIII. VYUŽÍVANIE ARCHÍVNÝCH DOKUMENTOV A OBMEDZENIA S TÝM SÚVISIACE

Na všetky odôvodnené žiadosti týkajúce sa informácií o archívnych fondoch archivári odpovedajú zdvorilo a s ochotou pomôcť. Postupujú tak, aby v maximálnej možnej miere ich vystupovanie zodpovedalo archívnej politike ochrany fondov, právnym podmienkam, individuálnym právam, dohodám uzavretým s darcom dokumentov a primeranému využívaniu archívnych prostriedkov. Potenciálnym bádateľom vysvetľujú prípadné obmedzenia pri štúdiu

archívnych dokumentov a slušne ich na ne upozornia.

Komentár: Archivári by mali podľa možnosti čo najskôr sprístupniť archívny materiál pre bádateľov. Aby bádateľom uľahčili jeho využívanie mali by sa snažiť minimalizovať neprímerané obmedzenia stanovené darcami. Ak sú podmienky jeho využívania stanovené, mali by dbať na to, aby všetci bádatelia boli o nich informovaní. Ak je z dôvodu istých projektov štúdií niektorých materiálov dočasne obmedzené, mali by o týchto špeciálnych podmienkach informovať všetkých ostatných záujemcov o tento materiál.

IX. INFORMÁCIE O BÁDATEĽOCH

Archivári sa snažia vzájomne informovať bádateľov ak súbežne študujú tie isté dokumenty a ak s tým obidve strany súhlasia vzájomne im poskytnúť údaje (meno a priezvisko) o študujúcej osobe.

Komentár: Archivári sprístupňujú dokumenty pre výskum nakoľko ich zámerom je poskytnúť informácie o archívnych fondoch v čo najširšom meradle. Informácia o súbežne prebiehajúcim bádani dáva bádateľovi možnosť viesť vlastný výskum oveľa efektívnejšie. Takáto informácia by mala obsahovať tieto údaje: meno a priezvisko bádateľov vykonávajúcich súbežné bádanie, ich adresy, názvy študijných tém. Táto informácia by mala byť v súlade s inštitucionálnou politikou a príslušnými zákonmi. V prípade hocjakých dopytov treba vopred požiadať o súhlas dotknutého bádateľa. O podrobnostiach štúdia jedného bádateľa je archivár povinný zachovať mlčanlivosť pred iným bádateľom, resp. neumožniť tomuto bádateľovi študovať tie isté dokumenty, ktoré už báda iný bádateľ. Archivár sa citlivo správa k potrebám dôverného

výskumu, t.j. výskumu, ktorý je vedený v sporovej záležitosti. V takýchto prípadoch nie je vhodné vychádzať v ústrety bádateľovi vykonávajúcemu súbežný výskum.

X. ARCHIVÁR AKO BÁDATEĽ

Archivári, ako členovia vedeckej komunity, môžu sa venovať vlastnej bádateľskej, publikačnej a recenznej činnosti. Ak archivár pri osobnej výskumnej a publikačnej činnosti využíva archívne dokumenty uložené v archíve, v ktorom pracuje, mal by v takomto prípade požiadať zamestnávateľa o súhlas a oznámiť to aj tým bádateľom, ktorí študujú tie isté dokumenty. Archivár, ktorý osobne kupuje a predáva písomnosti (rukopisy) by nemal konkurovať akvizíčným zámerom vlastného archívu, mal by o svojich zberateľských aktivitách informovať svojich nadriadených a mal by pri tom rešpektovať zachovávanie celistvosti ním kúpených súborov dokumentov.

Komentár: Ak archivár vykonáva výskum na vlastnom archívnom pracovisku vzniká možnosť vážneho konfliktu záujmov. Mohlo by to viesť k nechote archivára poskytnúť inému bádateľovi taký materiál, ktorý by tento mohol publikačne využiť. Na druhej strane archivár je tou osobou, ktorá má najlepšie predpoklady pre výskum a štúdium archívnych dokumentov uložených v archíve kde pracuje. Najlepším spôsobom ako tento konflikt záujmov riešiť je objasniť postavenie archivára ako bádateľa a následne oboznámiť s daným stavom verejnosť.

Archivár by sa počas svojho zamestnania, resp. pred začatím vlastného výskumu mal jasne dohodnúť so svojím nadriadeným o podmienkach týkajúcich sa bádateľských a publikačných práv. O tom, že príslušní archivári bádajú aj v materiáli uloženom na vlastnom pracovisku by mali vedieť ich nadriadení, a archivári by si nemali

vyhradzovať prednostné právo na ich štúdium. Keďže však bádanie vo fondoch uložených vo vlastnom archíve vedie k ich lepšiemu poznaniu treba tento druh bádania archivárov podporovať, aby tak mohli pomáhať aj iným bádateľom: Archivári sú pri vlastnom bádanií viazaní tými istými podmienkami ako hociktorý iný bádateľ, t.j. sú povinní zverejniť výsledky svojho výskumu. Dohoda uzavretá so zamestnávateľom by mala v každom prípade obsahovať prehlásenie, či archivár môže, alebo nesmie prevziať úplatu za výsledky svojho výskumu v prípade, že tento výskum je súčasťou jeho pracovných povinností.

XI. SŤAŽNOSTI NA INÉ ARCHÍVY

Archivári sa vyhýbajú nezodpovednej kritike iných archivárov alebo archívov a svoje sťažnosti na profesionálne alebo etické správanie adresujú príslušnej osobe archivára, alebo archívu, resp. profesnej archívnej organizácii.

Komentár: K poškodeniu iných inštitúcií, alebo archivárov môže dôjsť najmä vtedy, keď dve alebo i viaceré inštitúcie hľadajú ten istý materiál, ktorý sa však môže vyskytovať v iných oblastiach archívnej činnosti. Treba rozlišovať medzi omylnými spôsobenými nedostatkom prostriedkov a nevhodným manipulovaním s materiálmi, ktoré je výsledkom neprofesionálneho konania.

XII. PROFESIONÁLNE AKTIVITY

Archivári si vymieňajú poznatky a skúsenosti s inými archivármi prostredníctvom profesijných združení a vzájomne organizujú a poskytujú pomoc pri odbornom raste menej skúseným a pripraveným kolegom. Profesionálna etika ich zaväzuje, aby informovali o všeobecne platných normách praktickej činnosti a aby zachovávali najvyššiu možnú úroveň pri riadení svojich inštitúcií a správe archívnych fondov. Profesionálne

zodpovedajú za uznávanie nutnosti kooperatívneho úsilia a podporu rozvoja a rozširovania odborných noriem a praktických postupov.

Komentár: Archivár sa má možnosť sám rozhodnúť či sa pripojí k miestnej, štátnej, regionálnej alebo národnej profesijnej organizácii, ale musí byť veľmi dobre informovaný o vývoji v archívnom odbore a musí mať možnosť kontaktovať sa s inými kolegami. So svojimi skúsenosťami a poznatkami by sa mal podeliť ich publikovaním a účasťou na odborných zhromaždeniach. Účasť na týchto aktivitách, či už priamo archívnych, alebo archívom blízkych mu umožňuje trvale si zvyšovať vlastnú profesionálnu úroveň.

XIII. Záver

Archivár je povinný čo najlepšie pracovať v prospech vlastnej inštitúcie a jeho profesia a úsilie by malo smerovať k urovnávaniu možných konfliktov podporovaním vernosti archívny normám a etike.

Komentár: Etický kódex zodpovedá "najvyššiemu záujmu" archívnej profesie, t.j. archívu, výmene informácií a starostlivému využívaniu nedostatočných zdrojov. Záverečný článok nabáda archivárov držať sa týchto cieľov. V prípade, že vznikne otvorený konflikt medzi týmito cieľmi, či už pre archívnu politiku niektorej z inštitúcií alebo pre praktické kroky niektorých archivárov, obidve dotknuté strany by mali postupovať v duchu tohto etického kódexu a rešpektovať názor skúsenejších kolegov.

Preklad: Peter D r a š k a b a

Z DOMOVA

Nová budova archívu v Nitre

26. jún 1996 je v kronike Štátneho oblastného archívu v Nitre zapísaný veľkými písmenami. V tento deň odovzdal do užívania nitrianskym archivárom nové archívne sídlo, vrchný riaditeľ Sekcie verejnej správy MV SR JUDr. Stanislav Bečica, s prianím mnohých pracovních úspechov do budúcich rokov.

"Kto neverí, nech tam beží", hovorí porekadlo. My, užívatelia tohto archívneho stánku si myslíme, že máme najkrajší a najúčelnejší archív na Slovensku. Slová

vďaka vyslovujeme ekonomicko - technickému oddeleniu, ako aj ďalším pracovníkom ministerstva vnútra, ktorí vstupovali do deja rekonštrukcie, dostavby a výstavby tejto budovy. Naša vďaka patrí projektantovi a firme Stavob, spol. s r. o. v Nitre.

V slávnostný deň prijal pozvanie 100 hostí zo štátnej správy a samosprávy. Samozrejme, nesmeli chýbať riaditelia zo ŠOBA a ŠOKA z našej oblasti, ako aj

zástupcovia historických inštitúcií z Nítry. Súčasne dopoludnia v nových priestoroch zasadala Vedecká archívna rada MV SR. Budova, ako aj my užívatelia, sme zažili nevšedný krst. Tiché priestory sa premenili na ľudské mravenisko so zvedavcami, ktorí posudzovali výsledok. Pri rozhovoroch sme zaspomínali na nepriazeň osudu v minulých rokoch, ktorý sa nakoniec obrátil v náš prospech, pretože priestorové problémy boli riešené zodpovedne, vzhľadom k prijatiu najoptimálnejšej možnosti. Rozstrihnutiu pásky a odovzdaniu budovy užívateľom, prechádzal kultúrny program folklórneho súboru Ivančan, slávnostné príhovory a vyznamenania. Mnohých prítomných mimo odboru archívnictva sme, podľa ich vyjadrenia, príjemne prekvapili výstavou archívnych dokumentov, charakterizujúcich jednotlivé archívne fondy. Zaujala ich špecifickosť našej práce. V súčasnosti je možné v sklade uložiť 10 000 b. m.

PS:

V máji t. r. bola otvorená aj nová budova Štátneho okresného archívu v Bardejove. Archívy nám teda rastú ako huby po daždi.

Treba si však uvedomiť, že nie samy od seba a že zakaždým sa skrýva kusisko neuveriteľnej, nemenovanej, či nevyčísliteľnej práce. Len tak ďalej archivári!!!

Redakčná rada a výbor SSA

Spolupráca archívu s učiteľmi dejepisu

Vo výstavnej a prednáškovej miestnosti ŠOBA v Levoči sa koncom mája t. r. konal okresný metodický deň učiteľov dejepisu (ale aj iných humanitných predmetov). Tak ako pred štyrmi rokmi, aj teraz, po predchádzajúcej porade učiteľov z metodického oddelenia Školskej správy v Spišskej Novej Vsi s pracovníkmi archívu, sa dohodli na programe a téme prednášok. Hlavnú prednášku o využívaní archívnych

archívneho materiálu. Tento úložný priestor zaplníme dokumentmi zo šalianskych a bratislavských skladov. Preto pokračuje výstavba ďalšieho, s podobnou kapacitou. Pri výstavbe boli použité progresívne metódy stavebníctva.

Novú budovu vnímame ako pekný dar pracovníkom Štátneho oblastného archívu v Nitre, za ich dlhoročnú trepezivosť. Osobne im tiež ďakujem za odbornú prácu v provizómych podmienkach, ktoré už začínajú byť minulosťou.

Je zvláštne, že dvadsaťjeden rokov pracovne účinkujeme v Ivanke pri Nitre, ale až nová budova nám začína robiť ten správny "imidž" medzi miestnymi obyvateľmi.

Oslavy pominuli, nastali všedné dni. Archívny skladom sme vrátili ich dôstojné ticho a šero narušené iba vŕzganím sťahovacích vozíkov.

Mgr. Šarlota Drahošová

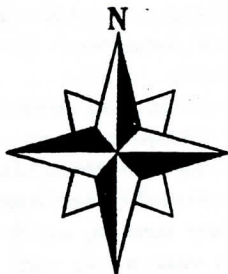
dokumentov pri spracovávaní regionálnej histórie predniesol Doc. PhDr. Ivan Chalupecký. Ďalšie prednášky boli o významných osobnostiach z regiónu, o vzniku, tvorbe a súčasnej renesancii symbolov miest a obcí. Mnohé obce na Spiši už opäť používajú svoje obnovené historické erby, aj vďaka pracovníkom nášho archívu - dr. Žižčákovi a doc. Chalupeckému.

Učiteľov v diskusii zaujímalo to, aké dokumenty k dejinám obcí a miest sa nachádzajú v okresnom a aké v oblastnom archíve. Tiež sa pýtali na spoluprácu archívu s obecnými úradmi. Mali možnosť pozrieť si staršie monografie obcí a miest, ale aj súčasné, vydávané pri príležitosti osláv ich prvých písomných zmienok. Z archívnej knižnice bola pripravená výstavka viacerých

vydání odbornej a náučnej literatúry z pomocných vied historických. Archívna knižnica v Levoči robí takmer také služby ako vedecké knižnice v mestách s vysokými školami. Na záver vyjadrili učitelia nádej na dobrú spoluprácu s archívom v budúcnosti.

V ten istý deň boli učitelia na exkurzii v Štátnych reštaurátorských ateliéroch v Levoči.

Agnesa Žiřčáková

ZO SVETA

Spoločnosť francúzskych archívárov

(L' Association des Archivistes Français)

Spoločnosť francúzskych archívárov bola založená v roku 1904 a v súčasnosti má vyše 800 členov. Jej členskú základňu tvoria archívári zo štátnych, verejných ale aj podnikových archívov. Je profesionálnym združením na zvýšenie odbornosti archívárov. Každoročne organizuje s týmto cieľom niekoľko akcií. Od roku 1984 má vytvorené vlastné centrum vzdelávania, ktoré ponúka záujemcom niekoľko desiatok školení v trvaní 2 - 3 dni.

Na čele spoločnosti stojí 15 - členná rada, ktorá sa volí na trojročné obdobie. Má šesť sekcií, z ktorých najaktívnejšiu činnosť vyvíja sekcia departementálnych, podnikových a mestských archívov. V rámci Spoločnosti sú vytvorené aj regionálne združenia a špeciálne komisie. Spoločnosť francúzskych archívárov vydáva odborný

časopis Gazette, ktorý vychádza 4 krát do roka a bulletin La lettre des archivistes, ktorý vychádza dvojmesačne a obsahuje aktuálne informácie pre členov spoločnosti. Súčasným predsedom je Jean Le Pottier.

Okrem vlastných príjmov, ktoré plynú najmä z členských príspevkov a predaja časopisov, ako aj poplatkov za školenia, Spoločnosť francúzskych archívárov dostáva ročnú dotáciu od Riaditeľstva francúzskych archívov (v roku 1994 80 000 frankov).

Podrobné informácie o témach jednotlivých školení, ako aj niekoľko čísel bulletinu Spoločnosti francúzskych archívárov, môžu záujemci získať od autorky príspevku.

Veronika Nováková

ZO ZASADNUTIA VÝBORU

Zasadnutia výboru SSA v Archíve hl. mesta SR Bratislavy dňa 3. 7. 1996 sa zúčastnila predsedníčka Veronika Nováková, Ján Dubovský, Jozef Hanus, Zuzana Kollárová, Milan Mišovič, Juraj Roháč, František Žifčák a Anna Buzinkayová.

V súvislosti so zmluvou s firmou Slovakograf, informoval J. Hanus o rokovaní s komerčným právnikom, ktorého sa zúčastnil spolu s L. Vrtefom. Po jej sformulovaní a opätovnom odkonzultovaní ju zástupcovia SSA predložila firme.

Príprava konferencie "Vedecko - výskumný aparát v archívoch" postúpila do ďalšej fázy - V. Nováková vycestuje začiatkom septembra na Tále a dohodne konkrétne podmienky ubytovania. Vytlačenie a distribúciu pozvánok zabezpečí začiatkom septembra F. Žifčák, pozývacie listy zahraničným účastníkom pripraví A. Buzinkayová.

Z. Kollárová informovala o vydávaní Fóra archivárov. Technické práce bude potrebné rozdeliť medzi viacerých ľudí, redakčná práca bude pokračovať podľa zaužívaných zvyklostí. J. Hanus a V. Nováková zistia možnosti technického spracovania Fóra archivárov v jednotlivých archívoch.

V časti "Rôzne" informovala A. Buzinkayová o zaregistrovaní časopisu Fórum

archivárov na Ministerstve kultúry SR dňa 10. 6. 1996 pod registračným číslom 1472/96

- o účasti T. Ďurdíka na podujatí Spolku maďarských archivárov

- o pozvánke na 67. nemecký archívny deň

- o aktivitách Medzinárodnej archívnej rady (publikácie, pozvánky a prihlášky súvisiace s Medzinárodným archívnym kongresom v Pekingu, o archívnych novinách INSAR Europäische Archivnachrichten, o výzve na podanie kandidatúry na miesto generálneho sekretára Medzinárodnej rady archívov)

- J. Hanus upozornil na skutočnosť, že SSA nemá vybudovanú schému možných ciest archivárov do zahraničia, preto ťažko získať finančnú podporu - bolo by potrebné vypracovať na 2 - 3 roky dopredu plán ciest do zahraničia. B. Slezáková písomne informovala o počte členov SSA (k 1. 7. 1996 - 272 členov), o platení členského a o konte (k 1. 7. 1996 - 22 000 Sk).

Na výzvu Medzinárodnej rady archívov, týkajúcu sa podania návrhov na nových kandidátov na členstvo v nej, reagoval výbor SSA schválením a prihlásením J. Hanusa za kandidáta MRA v oblasti Ochrana archívnych dokumentov.

Ďalšie zasadnutie výboru SSA sa bude konať v septembri 1996.

Anna Buzinkayová

DISKUSIA

Predarchívna - ÁNO, NIE?

Zhruba o 600 organizácií, nachádzajúcich sa v spádovej oblasti Štátneho oblastného archívu v Bratislave, sa starajú dve pracovníčky na úseku predarchívnej starostlivosti.

Ročne posúdia v priemere 300 skartačných návrhov, 30 smerníc a v rámci metodicko-kontrolnej činnosti uskutočnia mnohé inštrukáže, poskytnú odborné konzultácie a pripraví viaceré i viacdňové školenia pre pracovníkov spisovni a archívov, ako aj pre likvidátorov.

Jednou z nich som aj ja. Na tomto úseku pracujem od roku 1979. V poslednom období mi myslou víria niektoré otázky, o ktoré sa chcem s vami podeliť a hlavne pokúsiť sa nájsť na ne odpoveď.

Čo je to predarchívna starostlivosť, patrí ona do štátnych archívov, aký je jej zmysel?

Definíciu predarchívnej starostlivosti si všetci vieme nájsť, ale patrí ona naozaj do ŠA? Nemajú archivári sedieť vo svojich pracovniach a spracúvať archívny materiál? Veď ho majú vo svojich depotoch celé kilometre, a to v nespracovanej podobe, tak načo behať po inštitúciách, podnikoch atď. a zabezpečovať nové prírastky do archívov?!

Celé generácie predsa nespracujú to, čo už v archívnych depotoch leží.

Vzdelaním "historička", zakotvila som v archívnictve, a aj to sa zdá, že iba jednou nohou (ktovie kde je druhá?). Na mojej práci sa mi páčilo a celé roky na fascinovalo to, že je to práve predarchivár, ktorý je jedným z prvých stváňovateľov (budúcich, potencionálnych) archívnych fondov. Že má vo svojich rukách možnosť formovať vzniknuté i vznikajúce písomnosti a vytvárať z nich určité celky, z ktorých jeho kolegovia neskôr v archíve dotvoria archívny fond a prostredníctvom archívnej pomôcky ho sprístupnia bádateľom. Svoju prácu som si vážila už iba pre ten prostý fakt, že som mala možnosť vo viacerých štátnych archívoch vidieť, kam to vedie, keď sa do archívu preberie (a teraz nie je dôležité prečo) písomný materiál, registratúra od pôvodcu bez jeho predchádzajúceho "stvárnienia" rukami predarchivára. Sama seba som považovala za sito, cez ktoré má prepadnúť čo najviac pliev.

Áno, vždy je viac možností, viac riešení. Napr.:

- zrušiť predarchívnu a venovať sa iba spracúvaniu archívneho materiálu

- oddelení ju (taliansky model - vid
príspevok P. Kartousa - FA č. 4/1995)

- v rámci PAS venovať sa výlučne
štátnej správe

- venovať sa štátnej správe a iba
štátnym podnikom

- venovať sa štátnej správe, štátnym
podnikom a a.s. a s.r.o., ktoré sa
transformovali zo štátnych podnikov

- atď.

Pri všetkých takýchto úvahách a
navrhovaných riešeniach, mi vždy čosi chýba.
Istá zvedavosť, istá pestrosť. Vyjadriť by som
to asi takto: Život je mnohotvárný, pestrý - so
životom minulým nás zoznamuje história
prostredníctvom historických prameňov, a
teda aj archívnych dokumentov, a my ich
stroho unifikujeme, a to aj čo do typov
organizácií, tak aj čo do typov písomností,
ktoré berieme na milosť. Ako to myslím? - "A-
minimum". Z nevyhnutnosti, pred ktorú nás
postavila doba tým, že si dovolila zmeniť
politické a spoločenské pomery u nás a tie
priniesli likvidácie organizácií a s nimi
požiadavku - neopakovať 50., 60. roky - t.j. v
tomto prípade zabezpečiť, aby sa do štátnych
archívov preberali len preskartované
písomnosti, t.j. písomnosti majúce charakter
potenciálnych archívnych dokumentov, sa
stala kvôli podceňovaniu spisovej, skartačnej
a archívnej činnosti v organizáciách a cez ňu
obecne, kvôli nedostatočnému právnemu
zabezpečeniu týchto činností, kvôli nízkej
kultúrnej úrovni riadiacich pracovníkov (čo
tam po archívnych dokumentov, čo tam po
histórii, ja potrebujem zabezpečiť dnešný
zisk), kvôli absencii stavovskej hrdosti (a to
vo všetkých zložkách spoločenskej praxe),
kvôli - ...všetci vieme, že je toho oveľa viac;
sa A - minimum stáva temer jedinou

usporadúvacou schémou. Súvisí to aj s
nechápaním významu spisových a
skartačných plánov v organizáciách. Načo si
ich vypracujú, či dajú vypracovať, keď ich do
života neuvedú, nepoužívajú?! V ktorom
štádiu "života písomnosti" má predarchivár
vstupovať na scénu? Má ho alebo nemá
"spisová" problematika zaujímať? Má, či nemá
mu byť jedno, či sa v "jeho" organizáciách
tvoria spisy, t.j. to, čo pod týmto termínom
naozaj chápeme - súbor písomností
týkajúcich sa ...? Aké nástroje (ale skutočné,
funkčné, nie hviezdne) má predarchivár po
ruke, aby v teréne mohol tvorbu spisov (kde
mu na tom vzhľadom na typ organizácie a
hlavne jej písomností záleží) zabezpečiť,
presadiť? Alebo má počkať a po rokoch, ak sa
čosi zachová, povyberať to čosi, ako vzácne
zmiečka jednotliviny, a chápať to, čo sa
stratilo, za obeť akéhosi moderného "moru",
požiaru, či inej pohromy, ktorá v minulosti
urobila selekciu za nás. Je toto tá cesta?

V blízkosti, a možnože trochu menej
blízkej, dobe nás čaká popasovať sa so
zákonom alebo aj zákonmi. Kým tá doba
príde, mali by sme si ujasniť aspoň jedno -
zvolíme si cestu širokú a či úzku? Uzavrieme
sa do seba alebo si budeme nárokovať
formovanie toho, čo v budúcnosti
prevezmeme ako potenciálne archívne
dokumenty do svojich archívov? Obmedzíme
sa na štátnu správu, alebo sa osmelíme
hovoriť do toho, čo je a čo nie je súčasťou
"kultúrneho dedičstva" bez ohľadu na
pôvodcu písomnosti?

Žijeme v zaujímavej historickej dobe, či
si to už uvedomujeme alebo nie, zachová sa
tak "zaujímavosť" resp. zachováme ju aj pre
budúcnosť?

Otázka strieda otázku. A mohli by pokračovať ďalej. Na záver už iba jedna posledná - kolegovia predarchivári nechýbajú vám porady, pracovné stretnutia, kde by sa

dali skúsenosti podeliť, skordinovať naše činnosti?

PhDr. Mária Munková

STRUČNE O "STAROSTLIVOSTI"

Pôvodne som chcela písať o problémoch, ale prečítajúc si príspevky už publikované vo Fóre od kolegov z predarchívnej starostlivosti, tie sú podobné. Mohla by som hneď začať absenciou metodiky, ako stanoviť kritériá kompetencií, ako riešiť situácie v likvidujúcich organizáciách atď., to však treba riešiť na pracovných poradách, ktoré sú potrebné ako soľ pre pracovníkov v tejto sfére.

Všetci čo pracujeme v tejto našej "predarchívnej" vieme, že "prípravujeme" históriu pre budúcnosť. Platné právne predpisy, ktoré sú pre nás zatiaľ svetlom aj baričkou, pomáhajú v našej "hrebendovskej činnosti".

Transformačné zmeny v štátnej a podnikovej sfére, ktoré začali po 1989 roku, stále pokračujú.

Nechcem cíťovať ročnú správu v našej činnosti, no napriek tomu sa nemôžem vyhnúť malej štatistike.

V spádovej oblasti nášho Štátneho oblastného archívu je na 600 organizácií, v ktorých vykonávame (dve odborné pracovníčky) "starostlivosť", nie však na rovnakom stupni, podľa ich kategórie významu.

Ročne pripomienkujeme 300 skartačných návrhov, z ktorých na prvýkrát schvaľujeme len jednu tretinu, pretože príprava skartácie je nedostatočná. Túto skutočnosť spôsobuje silná fluktuácia pracovníkov v podnikových spisovniach a archívoch, alebo úplné rušenie ich funkcií.

Nový "fenomén", ktorý pribudol, sú súkromné firmy, tieto pripravujú skartácie na zákazku aj pre štátny sektor. V počiatku ich drzosť nemala hraníc a pomocou odborných konzultácií sa domáhali získať "vedomosť" pre ich činnosť. Z nášho archívu boli rýchlo vypoklonkovaní a bolo im doporučené štúdium archivnictva na FFUK alebo Trnavskej univerzite. V praxi zisťujeme, že to vyriešili veľmi chytre a "odbornosť" získali najatím archivárov z našich radov. Dozvedáme sa o tom pri schvaľovaní skartačných návrhov, keď vyčítame nekvalitnosť prípravy, oni apelujú slovami "veď nám to robili archivári". Kolegovia, nezabúdajme na svoju stavovskú česť a osobnosť.

Skartačné návrhy preberáme len od zástupcov organizácií riadne signované štatutárnym zástupcom.

Čo sa týka skartačných smeríc, predkladajú nám ich na pripomienkovanie (pravdaže opätovne) predovšetkým novovzniknuté organizácie, a to aj akciové spoločnosti a spoločnosti s ručením obmedzeným. Pri tvorbe organizačných noriem pripravujú aj skartačné smernice. Často ich počas konzultácií počujeme "Viete chceme mať smernice, pretože v papieroch treba mať poriadok".

Toho času ťažisko našej práce spočíva v odborných konzultáciách, inštruktážach a školeniach pre pracovníkov, ktorí sa zaoberajú skartačnou a archívnu činnosťou v organizáciách. Snažíme sa prebudíť v nich etiku k písomnostiam v čase explózie

byrokracie, aby si vedeli vážiť informácie, ktoré tie písomnosti nesú. Nielen na základe predpisov, smerníc ale aj s "citom" vedieť hodnotiť a klasifikovať písomnosti.

Naša práca smeruje k ľuďom, bez ktorých "našu starostlivosť" robiť nemusíme.

Máme dobrý pocit keď pre nich začne archív znamenať "poklad", tak ako už znamenal v staroveku.

Mgr. Katarína Hodasov

SPRÁVNA AGENDA - do kedy ešte?

Už viackrát sa v tomto periodiku a na rôznych archívárskych fórach prezentovali názory na to, aké nové problémy vyvstali pred archívami po roku 1989. O enormnom náraste správnej agendy, ktorý z nás urobil takmer byrokratov, vyberačov poplatkov a pátračov v archívnych fondoch sa toho tiež už popísalo veľa.

Z vlastnej skúsenosti z posledných dvoch rokov sme všetci istotne zbadali, že agenda tohto druhu nás pomaly opúšťa. Zo zomého uhla archívára je to vlastne potešiteľné, pretože sa môže opäť sústrediť na odbornú archívnu prácu. Tým nechcem povedať, že v období posledných piatich rokov sa jej vôbec nevenoval, ale predsa... Môže nás potešiť aj to, že aj my - archívári, sme sa zúčastnili na odstraňovaní krívd predchádzajúceho režimu a skutočne častokrát práve doklad vydaný archívom bol jediným dokumentom dokazujúcim právne nároky občana.

Vo vybavovaní správnej agendy sa, podľa môjho názoru, končí obdobie viackrát mechanického vyhľadávania dokumentov, i keď, samozrejme, aj k tejto činnosti bolo treba využívať svoje skúsenosti, teoretické a praktické poznatky z dejín správy a v neposlednom rade mať aj trocha šťastia.

Obdobie, ktoré v správnej činnosti archívov začína, je na vybavovanie dožiadaní pre archívárov náročnejšie tým, že jednotlivé prípady sú komplikovanejšie, pretože

základný dokument, od ktorého sa začala celá záležitosť vyvíjať, treba doplniť nielen ďalšími dokladmi, ale sa žiada doplniť ho o vyjadrenie sa archívára k problému a zaujatia stanoviska, ktoré by osvetlilo ten-ktorý prípad. Archívár sa tu dostáva do nezávideniahodnej situácie, ktorú nezapríčinil ani občan, ani súčasne správne resp. súdne orgány a už vôbec nie on sám.

Úzko s týmito problémom súvisí aj jav nám známy z päťdesiatych rokov, keď došlo k plošnému odstráneniu starých nepohodlných úradníckych "živlov" a ich nahradeniu nekompetentnými, ale zato oddanými ľuďmi bez praxe a vzdelania, čo následne zapríčinilo nielen úpadok spisovej služby, z ktorého sa vzpomätávame dodnes, ale o.i. aj istú nedôveru verejnosti k zachovaným archívnym dokumentom z uvedeného obdobia. Veď sami najlepšie vieme, koľko problémov a starostí nám tento úpadok narobil pri vybavovaní v súčasnosti aktuálnej agendy, a to nehovorím o problémoch pri sprístupňovaní archívnych fondov z týchto rokov.

Úzus signovania iba originálu vybavenia a v tom lepšom prípade signovania aj prvej kópie, ktorý sa hromadne rozšíril v týchto rokoch, skomplikoval vybavovanie si svojich, hlavne majetkoprávných záležitostí, občanom - žiadateľom. A nielen to. Dopisovanie, opravovanie a škrtenie údajov a iné zásahy do kópií, ku ktorým sa nezachovali

Žiadne písomné podklady, sú také časté, že ma až prekvápuje, keď sa nájde a vydá overená xerokópia či odpis, bez takýchto úprav. Žiadateľ je rád, že má aspoň nejaký doklad (ovšem bez príslušných kancelárskych náležitostí vydavateľa - pečiatky, podpis). Archívom vydaný a overený dokument spomenutého druhu však veľmi často nie je akceptovaný ani pozemkovými úradmi ani súdmi, hoci orgán štátnej správy, v prípade predsedencov z Maďarska, je to Správa pre veci majetkové SR, si nechá zaplatiť až niekoľko tisícové sumy za nadprídelené nehnuteľnosti, ktoré predsedencovi síce boli pridelené, ale ktoré, alebo väčšinu z nich, vyše 40 rokov nemohol užívať. Takéto dokumenty totiž súdne a pozemkové orgány považujú prinajlepšom za nedôveryhodné, ba, v horšom prípade, až za sfaľované či falošné. Damo archív takéto dokumenty overuje, nepomáha ani overovacia pečiatka, ani pečiatka so štátnym znakom, ani podpis riaditeľa archívu, ani hocikolko kolkových známok. Nepomáha ani to, že pôvodné vybavenie bolo uložené niekoľko desaťročí v štátnych archívoch - viď príspevok M. Grófovej "... sú či nie sú hodnovemé?", in: Fórum archivára č. 6/1993. Zmenilo sa niečo od uverejnenia príspevku? A čo zostáva občanovi? Behať, lieťať, plakať a napokon sa sťažovať, ak mu zostanú sily, od úradu k úradu. Treba si uvedomiť, a budme trochu sebeckí, že problémy občana nám v takýchto prípadoch nemôžu byť ľahostajné, veď aj my, archivári, sme občania! A koľkí z nás sa dostali do podobnej situácie.

Málo koordinácie medzi pozemkovými úradmi, súdmi, orgánmi štátnej správy a inými organizáciami na jednej strane a medzi archívmi na strane druhej sú tiež jednou z príčin tohto až trestného stavu.

Zvyšujúci sa počet dožiadaní súdov zaoberajúcich sa požiadavkami o predloženie archívnych dokumentov dokazujúcich majetkové nároky žiadateľov pomaly ale isto stúpa. Pred archívami stojí ďalší problém: ak sa zapožičajú archívne dokumenty na reverz, nestretol som sa s prípadom, že by súdy dodržali zápožičnú lehotu. Ak súd vyzveme na štúdium archívnych dokumentov v študovni, veľakrát radšej jeho zástupcovia neprídu a často overená xerokópia spisu pre súd nie je dostatočne vierohodná. Často si požičaný spis posielajú bez vedomia a povolenia archívu vyšším súdom či prokuratúram. Z archivára sa tak stáva ešte aj stopovateľ a vypisovateľ výhražných a urgenčných listov všetkým možným zainteresovaným orgánom a organizáciám. Musíme tento druh svojvôle naozaj strieľať len preto, že vážene súdy nemajú predstavu o tom, čo je to archívny dokument a nevyznajú sa v právnych predpisoch týkajúcich sa archívnictva?

Problémov v správnej agende archívov je skutočne mnoho. Nedal som si za úlohu ich vyriešiť, pretože to nie je v mojej moci. Ale dúfam, že archivári k týmto iba načrtnutým problémom vyjadria svoj názor.

Mgr. Milan Mišovič

PP 06 NEPATRÍ DO STARÉHO ŽELEZA, LEŽ DO ARCHÍVU.

I keď dnes pravý počítačový expert ohmie nos nad slušovickým počítačom PP06, je táto mašinka pre archívy ideálna. Je

kompatibilná s programami pod operačným systémom MS-DOS a preto textový editor T602, obvykle využívaný v archívoch, na jej

bez problémov "frčí". Je pravdepodobné, že mnoho počítačov tohoto typu leží už ladom na okresných, či iných úradoch, lebo ich vytlačí stroje modernejšie a silnejšie. Iste, nehodí sa pre program AAS, či IKVS. Príslušný textový editor je však priam ideálnym pomocníkom pri písaní inventára. Použitím tohoto, dnes už primitívneho počítača, píše užívateľ rukopis, ktorý je priamo prvopisom, čím sa získa celý čas určený pôvodne na prepis rukopisu. Počítač oslobodzuje archivára od povinnosti spracúvať archívny materiál od začiatku, lež mu umožňuje začať ľubovoľnou, či z najrôznejšieho dôvodu, práve aktuálnou krabicou, knihou, obdobím. Do "rukopisu" v počítači je možné kedykoľvek počas procesu inventarizácie vykonávať opravy. Hotový inventár je možné v počítači upraviť do práve aktuálnej grafickej podoby. Ba dokonca, ak si hotový inventár uchováme na diskete a po vytlačení hotového inventára potrebujeme o rok, dva údaje doplniť o novonájdéný materiál, môžeme starý inventár bez problémov prepísať. Láhšia je i problematika

indexovania, či distribúcia inventáru na počet kópií ohraničených iba počtom diskiet. V neposlednom rade inventár uložený na diskete, je dnes ideálnou prípravou na zasieťovanie archívov na Slovensku v budúcnosti, kedy už potom nebude problém hotový inventár opäť do počítača načítať a trebárs cez sieť dať k dispozícii bádateľovi na druhej strane republiky. Ostatne, o tejto možnosti môžeme uvažovať i dnes : inventár uložený na diskete, či v počítači, môže byť za určitých podmienok prepikopovaný na disketu bádateľa za účelom domáceho štúdia. Potom sa už bádateľ v archíve môže venovať iba konkrétne štúdiu. (Len v zátvorke podotýkame, že snáď i nákup týchto strojov by nemusel byť až taký náročný - v bazári sme videli počítač PPO6 s príslušným monitorom a klávesnicou za 4000.- Sk). Zároveň tento článok v žiadnom prípade nemá nikoho inšpirovať, aby do archívov dával iba "staré črepy". Čím viac kvalitných počítačov v archívoch, tým bude výsledná práca kvalitnejšia.

Egon Niczky

BÁDATEĽNA NIE JE BOJISKO

(Na okraj polemiky - Historik verzus archivár)

Čestne priznávam, že diskusiu medzi archivármi a historikmi som vyvolala ja a ako sa zdá, trafila som do čierneho. Potvrdili mi to tzv. kuloárové rozhovory na zjazde historikov v júni t. r. v Trenčíne. Hlboko sa skláňam nad osobnou odvahou Dr. Jurovej a jej kolegu, ktorí nielen dokázali povedať pravdu, ale ju dokázali aj položiť na papier. Také šťastie som nemala u renomovaných historikov, ktorí mi dokázali hovoriť celé ságy o vedúcich bádateľní, ale keď som im ponúkla miesto vo FA, odrazu sa ich to celkom tak netýkalo, lebo im archivári vychádzajú v ústrety...Som prenesmieme rada, že kolega Niczky napísal

protireakciu a zastal sa nás, archivárov. Zdá sa, že vyjadril všeobecné pocity všetkých, ktorí neraz musia zvädzať boje za záchranu vzácných archívnych dokumentov. Nuž, komu dať zapravdu? Príspevok historikov sa dotkol najmä tých, ktorých sa vari ani nemusel a ktorí vychádzajú historikom v ústrety. Trochu kritiky do vlastných radov nám určite nezaškodí. Najmä preto, že historiky o vedúcich bádateľní naozaj kolujú, prinajmenšom po celom Slovensku a neraz sa to odráža aj v počte bádateľov v tom ktorom archíve. Počula som aj o tom, čo treba v ktorom archíve urobiť, aby si historik "nakloní"

archivára, aby nemusel čakať zbytočne celé týždne...aj soň sa zahabila, aj sa vo mne postavila stavovská hrdosť, pripravená brániť všetkých archivárov. Bádateľňa nie je bojisko! Čím by boli historici bez archivárov? Na čo by boli archívy bez historikov? Podľa Doc. Chalupického - iba zberom starého

papiera. Vďaka pán docent V každom z nás archivárov by mal byť kúsok historika, z každého historika sa pokúsme urobiť archivára aspoň na pol úväzku. Bude sa nám spoločne žiť podstatne ľahšie.

Zuzana Kollárová

KNIŽNÉ NOVINKY

Beňko, J.: *Starý Turiec*. Osveta Martin 1996, s. 280.

Kniha, po autorstve ktorej zatúži ne jeden historik, či archivár, nám umožňuje, na základe všetkých dostupných informácií (archeologických, písomných, architektonických a iných) zoznámiť sa s podobou starého Turca - "rajskou záhradou srdca Slovenska". Zaujímavý a presvedčivý obsah dopĺňa príťažlivá forma. A keď už nemôžeme byť jej autormi, tak si ju aspoň objednajme alebo kúpme na adrese: Vydavateľstvo Osveta, Osloboditeľov 21, 036 54 Martin, t. 0842/ 350 36, Knihkupectvo Vydavateľstva Osveta, Špitálska 18, 811 08 Bratislava, t. 071 323 495

Žirňák, F. a kolektív: *Lučivná 1321 - 1996*, Lučivná 1996, s. 58.

Ďalšia zo série brožovaných publikácií, ktoré si vydávajú mestá a obce, tvorí seriózny a fundovaný základ pre poznanie svojho rodiska. Nás teší, že do kolektívu autorov si zostavovateľ prízval aj ďalšiu archivárku - B. Malovcovú.

Kašický, J.: *Matejovce 1251 - 1996*. Matejovce 1996, s. 26.

Brožúrka má skôr význam reklamný a propagačný. V autorskom kolektíve pracovníčky ŠOKA Poprad (Malovcová, Kollárová) využili maximálne malý priestor a tak aj "minidielko" slúži ako základná orientačná pomôcka pri informáciách o svojom meste.

Bielik, P.: *Bieda Marxizmu*. Vydavateľstvo Lúč Bratislava 1995, s. 16, nákladom autora.

Filozofická reflexia kolegu so SNA s polemikou medzi dvoma protikladmi - náboženstvo verzus marxistická filozofia.

Z vydavateľskej činnosti metodických dejepisných centier na Slovensku:

Kónya, P.: *Stručné dejiny Podkarpatskej Rusi I. (od praveku do roku 1918)*, Metodické centrum Prešov 1996, s. 57, náklad 330 ks.

Švorc, P.: *Stručné dejiny Podkarpatskej Rusi II. (1918 - 1946)* Metodické centrum Prešov 1996, s. 71, náklad 280 ks.

Ako už samotné názvy napovedajú, autori vyšli v ústrety požiadavke sprístupniť regionálnu históriu hlavne okolia Prešova. Zároveň historické dianie na tomto území zasadujú do širšieho

historického rámca. Učítelia, ktorí využijú poskytnutú "pomôcku", môžu rozšíriť svoje poznatky aj na základe bohatej literatúry, ktorú im autori sprostredkujú v závere knižiek.

Hučko, J.: *Formovanie novodobej slovenskej spoločnosti*. Metodické centrum Bratislava 1996, s. 12.

Hučko, J.: *Ľudovít Štúr*. Metodické centrum Bratislava 1995, s. 23, náklad 230.

Stankovičová, V. : *Publikačná činnosť metodických centier Slovenska 1995/96*. Metodické centrum Banská Bystrica 1996, s. 12.

Odporúčame do Vašej pozornosti:

Slovenská archivistika 1996, 31, č. 1.

Rákoš, E.: *Teória archívneho fondu III.*, **Bodnárová, M.:** *Vývoj územnej organizácie evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku*, **Weinbergerová, M.:** *Židovské náboženské obce na Slovensku*, **Sikorová, E.:** *Židia a banské mestá na Slovensku*, **Churý, S.:** *Problém hranice Uhorska s Moravou, Sliezscom a Poľskom v historických prameňoch*, **Petrovič, V.:** *Vývoj moravsko - uhorskej hranice na Záhorí*, **Pellová, D.:** *Mestečká Šarišskej stolice v 2. polovici 18. storočia*, **Ripková, G., Paulíková, V.:** *Bibliografia Slovenskej archivistiky za roky 1986 - 1995*.

Genealogické a heraldické listy 1 - 2/1996, 16, s. 48.

Kahuda, T.: *Pět púhonů Martinem Jágerem z Poysbrunnu na pana Čenka z Lipé uvalených*, **Vrbenský, J.:** *František Cyril Kampelik (1805 - 1872) český lékař a spisovatel, zakladatel kempelčák*, **Mager, J. A.:** *Příjmení obyvatel prachtického farního obvodu v roce 1836*, **Podzimková, M.:** *Povinnosti poddaných rolníků na panství Slavkov v roce 1771*, **Mazuch, L.:** *Poštáci Třískové*, **Řiřač, K.:** *Některé úkoly badatele rodopisce*, **Novák, J. :** **Genealógia na Slovensku**, **Bureš, P.:** *Památková péče na úseku ochrany vesnických sídel a lidové architektury*, **Stupková, E.:** *Vyhnaníci byli vyhnanci*.

Z.K.

TATE, G.: *Křižiaci v Oriente*. Slovart Bratislava 1996, 192 s.

Ďalší zväzok populárnej knižnej edície *Horizonty* je venovaný problematike krížových výprav do svätej Zeme v 11. - 13. storočí. Autor, profesor starovekých dejín na univerzite vo Franche - Comté po stručnom obraze východného Stredomorja v predvečer krížových výprav svoju pozornosť upriamil na problematiku samotných výprav, pričom dôraz položil iba na prvé dve. Práca je doplnená úryvkami z dobových kroník a súčasných historických prác, chronologickými tabuľkami, literatúrou, súpisom ilustrácií a nakoniec menným a miestnym registrom. Dôležitú súčasť knihy predstavuje veľké množstvo farebných a čiernobielych fotografií s obsírnym komentárom.

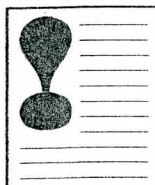
Hoci práca svojim poňatím prezrádza, že je určená predovšetkým študujúcej mládeži (ako tomu napovedá aj pôvodná francúzska edícia) a preto uvedenú problematiku len načrtáva, nemôžeme sa nezmieniť o niekoľkých chybičkách krásy. Autor sa zamerával takmer výlučne na deje spojené s rytiermi francúzskeho pôvodu a len málo si všimá účasť iných národov. Vzhľadom na uvedenú koncepciu je však zarážajúca absencia akejkolvek zmienky o vyhlasovateľovi druhej krížovej výpravy a neskoršiemu legitimizátorovi duchovno - rytierskych rádov, sv. Bernardovi z Clairvaux (čitateľ sa o ňom dozvie iba z citátu Balardovej práce a úryvku z diela samotného svätca, uvedených v prílohe).

Celkom nedostatočne je vysvetlený postoj cirkvi voči duchovno - rytierskym rádom, pretože chýba zdôraznenie a vysvetlenie jej záporného postoja voči zmyslu a poslaniu

týchto rádov (ktorý sa nakoniec v 30. rokoch 12. storočia prejavil aj v pochybnostiach samotných rytierov) a len ich čiastočná akceptácia (kritika rádov pretrvávala aj v nasledujúcich storočiach) zásluhou práve sv. Bernarda, ktorý dokázal teoreticky obhájiť vznik nového fenoménu mnícha - bojovníka tým, že ho povýšil na ideu. Pretože autor pozná iba Templárov a Johanitov, pre rozšírenie obzoru laického čitateľa by nezaškodila zmienka o ďalších rádoch vo svätej Zemi - predovšetkým o ráde špitálnikov sv. Lazara Jeruzalemského, ráde špitálnikov sv. Panny Márie v Jeruzaleme (rád nemeckých rytierov), rytieroch sv. Hrobu či rytieroch sv. Tomáša z Akry. Chýbajú údaje o krížovej výprave detí a hoci čo i len stručná zmienka o ďalšom vývoji problematiky svätej Zeme v kontexte európskej politiky, pretože táto neprestala byť aktuálna po skončení ôsmej krížovej výpravy koncom 13. storočia, ale výpravy (alebo pokusy o ich uskutočnenie) neprestávali zamestnávať myseľ mnohých európskych panovníkov ešte aj v 15. storočí.

Napriek niektorým načrtnutým výhradám uvedená kniha jednoznačne obohacuje doteraz viac než chudobnú domácu produkciu. Vážnemu záujemcovi o kruciáty však nezostane nič iné, než siahnuť po inej, ťažšie dostupnej zahraničnej literatúre.

Igor Graus

SERVIS

Štátny oblastný archív v Levoči, má zmenu telefónneho čísla : 0966/512 486
fax: 0966/514 411.

OPEN SOCIETY ARCHIVES REGIONAL ARCHIVES SUPPORT CO-ORDINATOR

The Open Society Archives is looking for a Regional Archives Support Co-ordinator to administer its growing program to supply education, training and information for the archival profession in Central and eastern Europe and the former Soviet Union. It is part of the mission of the Open Society Archives to provide support to professional archivists in the region. This is implemented in the form of a special section of the Archives web site which provides information about training opportunities, professional publications and current news of interest to the profession. The support also includes the annual summer university course, "Managing Modern Archives". The program will expand to provide more training opportunities both in Budapest, where the Archives is located, and elsewhere in the region. It is envisioned that the training will take the form of tailored workshops and specialized training days, designed in consultation with professionals in the region. Another form of regional archival support may be a program of grants

to assist individual archival repositories in limited special projects, such as preservation of records at risk or automation of finding aids.

The Open Society Archives is looking for a professional archivist with initiative and enthusiasm to play a key role in planning and organizing this exciting program. Applicants should have several years experience of working in archives, have an outgoing and friendly personality, and have or be prepared to develop good contacts with professionals in the region. A full job description is attached.

If you are interested in applying, please send your CV and a letter of application to:

Trudy Huskamp Peterson

Executive Director

Open Society Archives

Budapest 62

Pf 458

1396

Hungary

Tel: 327 3250

OPEN SOCIETY ARCHIVES JOB DESCRIPTION

JOB TITLE Regional Archives Support Co-ordinator

REPORTING TO Deputy Executive Director

GRADE Scale 4 - 5

SKILLS AND EXPERIENCE

1. Broad knowledge of the archival profession, including a minimum of 3 years of professional experience in archives.
2. Interpersonal skills: ability to deal tactfully and diplomatically with colleagues, clients and contacts at all levels.
3. Organisational skills: planning, and administering meetings, seminars, and training sessions.
4. Language skills_ English and at least one other major language of the region.
5. Writing skills: drafting reports and publications.
6. Computer skills: knowledge of word processeing, databases and the internet.

DUTIES AND RESPONSIBILITIES

1. Helps plan, and takes responsibility for publicizing and administering training, including courses held in Budapest, for archivists in the region, particularly the annual Summer University class, " Managing Modern Archives", short workshops and training courses for archivists held elsewhere in the region, and single lectures or one - day seminars on archival topics held in Budapest.
2. As part of the Archives website team, prepares items for the OSA Website section on Regional Archives Support. This includes assesting with: the calendar of meetings, training opportunities, and upcoming events, publications, current archival information, preservation news, and the Archives - East listserv. it also includes monitoring the internet, periodicals and other sources for opportunities in the area of archival support in the region.

3. Administers the program of grants to archival institutions in the region.
4. Maintains liaison with other organizations working in the area of archival support to the region, and assists and co-operates with professional archival associations in the region in planning and organizing continued education courses and programs.

5. Any other duties as may be occasionally required.

OPEN SOCIETY ARCHIVES

JOB DESCRIPTION

JOB TITLE Junior Archivist

REPORTING TO Deputy Executive Director

GRADE Scale 4

SKILLS AND EXPERIENCE

1. Archives management: a sound basic knowledge of the care and description of archives, and of the principles of providing reference services to researchers.

2. Computer skills, including knowledge of processing, databases and the internet.

3. People skills, the ability to interact effectively with colleagues, clients and contacts at all levels.

4. Background in twentieth century history of the region.

5. Language skills: English and at least one major language of the region.

DUTIES AND RESPONSIBILITIES

1. Processes new acquisitions of records into the Archives, including accessioning and preparing inventories and series descriptions.

2. Prepares responses to researchers inquiries about the Archives holdings, in area of specialty, by telephone, fax, email or letter.

3. Takes a regular turn as attendant in the Research Room: ensures that researchers sign in and out, and otherwise follow the procedures of the Research Room: assists researchers to locate material from the finding aids: generally ensures that the Research Room operates in accordance with the Research Room regulations and Open Society Archives procedures.

4. Occasionally gives talks to parties of students and other interested groups on the work of the Archives as it pertains to areas of the post holder's special competences.

5. Occasionally selects archives for exhibit, including the preparation of captions and brochure material.

6. Any other duties as may be occasionally required.

JUBILANTI

*Kto pravde cestu nedláždil, do búrok bál sa vkročiť,
kto ticho drichmúc na peci, trýznivé nemal noci,
komu cez prsty pretiekla zázračnosť ľudských síl,
kto v iných seba nenechal - načo sa narodil?*

Jubilantom Mgr. Jozefovi Šeregimu (17. 7.), PhDr. Anne Žadanskej (20. 7.) a Prof. PhDr. Ferdinandovi Uličnému (18. 8.) za celoživotnú prácu v archívoch ďakuje a v mene celej archivárskej pospolitosti praje veľa životných a tvorivých síl výbor SSA.

OSOBNOSTI

JÁN NEPOMUK BATKA

Narodil sa 4. 10. 1845 a zomrel 2. 12. 1917 v Bratislave. Pochádzal z hudobníckej rodiny pôsobiacej v Prahe a Sliezske. Jeho otcom bol Ján Nepomuk, matka Jana, rod. Graselliiová a manželka Želmíra, rod. Walentová.

Študoval na gymnáziu a Právnickej akadémii v Bratislave. Roku 1864 pôsobil v bratislavských mestských službách ako magistrátny aktuár, potom kapitán mesta a od roku 1879 až do svojej smrti v roku 1917 bol mestským archivárom.

Do histórie Bratislavy a monarchie sa zapísal aj ako hudobný kritik, spisovateľ a organizátor umeleckého života. Od r. 1869 pôsobil ako hudobný kritik *Pressburger Zeitung*, v štúdiách a článkoch v bratislavských, viedenských a budapeštianskych časopisoch sa zaoberal umeleckou históriou a hudbou. Spracoval a vydal literámu pozostalosť hudobného vedca A. W. Ambrosa, zostavil Dejiny lesníctva mesta Bratislavy, Náčrt dejín bratislavského vinohradníctva, pre

francúzsku Biographie... napísal životopisy uhorských hudobníkov, napísal články o Lisztovi a jeho vzťahu k Bratislave, upozornil na hudobný talent B. Bartóka, do nemčiny preložil knihu Jána Királyho o mýtnom práve Veľkého Dunaja v Bratislave a Vámossyho knihu Doplnujúce údaje k dejinám vedy liečenia v Bratislave, ako aj prácu k dejinám nemocnice sv. Ladislava v Bratislave. Vďaka jeho organizátorstvu sa Bratislava stala v závere 19. storočia európskym centrom hudobného a umeleckého života. Usporiadával výstavy, vedecké sympóziá, koncerty, oslavy, podporoval umenie. S F. Lisztom, ktorý v meste usporiadal 15 koncertov, ho spájalo celoživotné priateľstvo. Jeho korešpondencia, takmer 10 tisíc listov, je cenným prameňom poznávania bratislavských a uhorských umeleckých dejín v období 1867 - 1917 (korešpondoval napr. s Rímskym - Korsakovom, Čajkovským, Brahmsom, Bartókom, Rubínšteinom). Okrem členstiev v mnohých spolkoch bol popredným členom slobodomurárskej lóže Mlčanlivosť v Bratislave. Jeho pozostalosť je uložená v Archíve hl. mesta Bratislavy.

(Podľa Slovenského biografického slovníka I. A-D, s. 165, spracovala Z. K.)

Redakčná rada: V. Nováková, L. Vrteľ, J. Hanus, Z. Kollárová

Toto číslo pripravil: ŠOKA Galanta

Tenická úprava: Z. Kollárová

Distribúcia : ŠOKA Galanta

Náklad 260 ks

Povolilo : MK SR 1472/96